7. ULUSLARARASI BOĞAZİÇİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR KONGRESİ

03-04 Mayıs 2025

İSTANBUL

EDİTÖRLER:

Doç. Dr. Ahmet ÇELİK

Doç. Dr. Naseem AKHTER

www.isarconference.org

KONGRE KİTABI

TÜRKİYE'DEKİ KDV REFORMLARININ KOBİ'LERİN FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Nurettin ÖZDEMİR
Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, Merkez, Yozgat
ORCID ID: 0000-0001-6101-3030
Doç. Dr. Ahmet ARSLAN
Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, Merkez, Yozgat
ORCID ID: 0000-0002-2355-7544

ÖZET

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) hem ülke hem de dünya ekonomisindeki rolü her geçen gün artmaya devan etmektedir. Birçok kesimi yakından ilgilendiren KOBİ'lerin, finansal bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyacını karşılamak ve onların haklarını korumak amacıyla gerçekleştirdikleri ekonomik faaliyetleri kaliteli bir şekilde raporlamaları büyük önem arz etmektedir. Finansal raporların kaliteli bir şekilde sunumunu etkileyen işletme içi ve işletme dışı birçok faktör bulunmaktadır. Finansal raporlama kalitesini etkileyen işletme dışı faktörlerin başında ise vergi düzenlemeleri gelmektedir. Türkiye'de vergi potansiyelinden yeterince faydalanılamaması, vergilerin etkin bir biçimde kullanılamaması ve vergide adaletsiz kabul edilebilecek çeşitli problemlerin yaşanması vergi reformu kavramını gündeme getirmiştir. Katma Değer Vergisi (KDV) gibi dolaylı vergilerin vergi gelirleri içerisindeki payının azaltmak, dolaysız vergilerde ödeme gücüne ulaşmayı sağlamak amacıyla artan oranlı tarifelere ağırlık vermek, KOBİ'lere daha fazla yatırım imkânı sunacak muafiyet ve istisnaları artırmak ve diğer başka vergi teşvik politikalarının uygulamak zorunluluk haline gelmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki KDV vergi reformlarının KOBİ'lerin finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkisini tespit etmektir. Çalışmada, öncelikle finansal raporlama kalitesini etkileyen faktörler incelenmiştir. Sonrasında ise işletme ve düzenleyici kurumlar arasındaki bilgi asimetrisinin azaltılması suretiyle vergi uygulamalarının yatırım maliyetleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada, Türkiye'de 1985 yılından günümüze kadar uygulanan KDV mevzuat değişiklikleri ve reform uygulamalarının finansal raporlama kalitesine olan etkileri örnek olay üzerinden ele alınmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde şeffaflık ve adalete uygun KDV'ye yönelik uygulanan reformların finansal raporlama kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal raporlama kalitesi, vergi reformu, katma değer vergisi

THE IMPACT OF VAT REFORMS IN TURKEY ON THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTING OF SMES

ABSTRACT

The role of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) in both the national and world economy continues to increase day by day. It is of great importance that SMEs, which are closely related to many segments, report their economic activities in a quality manner in order to meet the information needs of financial information users and to protect their rights. There are many internal and external factors that affect the quality presentation of financial reports. One of the primary external factors affecting the quality of financial reporting is tax regulations. In Turkey, the concept of tax reform has been brought to the agenda due to the inability to utilize the tax potential sufficiently, the inefficient use of taxes and the various problems that can be considered unfair in taxation. It has become imperative to reduce the share of indirect taxes such as Value Added Tax (VAT) in tax revenues, to emphasize progressive tariffs in order to achieve solvency in direct taxes, to increase exemptions and exceptions to provide more investment opportunities for SMEs and to implement other tax incentive policies. The purpose of this study is to determine the impact of VAT tax reforms in Turkey on the financial reporting quality of SMEs. The study first analyzes the factors affecting the quality of financial reporting. Then, the impact of tax reforms on investment costs by reducing the information asymmetry between businesses and regulators is investigated. This study examines the effects on financial reporting quality through a case study by taking into account the VAT legislative changes and reforms implemented in Turkey since 1985. As a result of the findings, it is concluded that the VAT reforms implemented for transparency and fairness have a positive impact on financial reporting quality.

Keywords: Financial reporting quality, tax reform, value added tax

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında bilgiye erişimin kolay olması, bilgilerin şeffaf bir şekilde paylaşılmasını sağlamış ve hesap verebilirliğin artması ile birlikte işletmelerin finansal raporlama kalitesini de bu açıdan geliştirebilmelerine olanak sağlamaktadır. Finansal raporların doğru ve eksiksiz bir şekilde kamuoyuna sunulması, devletin sosyal ve kültürel politikalarını daha rahat bir biçimde uygulamasına ayrıca elde edilen verilerden yola çıkarak ekonomik ve mali alanda yapılması gereken reformların karar verilmesinde de fayda sunması söz konusu olabilir.

Küresel ortamda ülkeler vergi rekabeti açısından vergi oranlarını düşürmek, verginin mükellef sayılarını artırmak gibi hedeflerle hareket ederek mali anlamda küresel düzeyde ayakta kalmaya çalışmaktadır (Girgin ve Güneş, 2024: 48-50).

Bu çalışmada Türkiye'de uygulanan vergi reformlarının tarihsel gelişimine değinilerek, harcama vergilerinden KDV özelinde uygulanan vergi reformlarının işletmelerin finansal rapor kalitesi üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunu görmektir.

Çalışmada ilk olarak vergi reformu kavramı üzerinde durulacak bu bağlamda vergi reformunun nedenleri arasında gösterilen mali ve mali olmayan amaçlar açıklanacaktır.

Çalışmada daha sonra Türkiye'de geçmişten günümüze dolaysız ve dolaylı vergilerde uygulanan vergi reformları özet halinde sunulacaktır. Ardından KDV'ye yönelik vergi reformların gereklilikleri, KDV vergi reform uygulamaları ve KDV vergi reformlarının etkinliği ve verimliği gibi konular ele alınacaktır. Günümüzde KDV vergi reformlarının yeterli olup olmadığı tartışılarak yeniden bir vergi reformu gerekip gerekmediği, gerekirse nasıl bir vergi reformu olması gerektiği hususuna da yer verilecektir.

Çalışmanın son kısmında ise finansal rapor kalitesi hakkında bilgi verilerek mali şeffaflık, saydamlık ve vergileme, sadelik ve açıklık ilkelerinin KDV özelinde finansal raporlama kalitesi üzerinde ne gibi olası etkileri olacağına dair deliller sunulacaktır.

2. VERGİ REFORMU KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu kısmında vergi reformunun tanımı yapılarak, vergi reformunun amaçlarına değinilecek ve vergi reform alt başlıkları açıklanacaktır.

2.1. Vergi Reformu Tanımı

Vergi reformu kavramı, vergi yükünün vatandaşlar arasında bölüştürülmesinde yapılan birtakım değişiklikleri ifade eder. Tek başına idari anlamda yapılan değişiklikler, mükelleflerin vergilendirilmesinde adalete etki etmediği sürece gerçek anlamda bir reformu ifade etmez. Benzer şekilde vergi oranlarında yapılan değişikliklerin mükelleflerin vergi yükünü paylaşmasında ve vergide adaletin sağlanmasında etkisi azsa yine de tam anlamıyla bir vergi reformundan söz etmek mümkün değildir. Kısaca bir ülkede vergi reformundan bahsedebilmek için yapılan değişikliklerin mutlaka vergilemede adaleti sağlaması ve vergi yükünün adaletli dağıtımına hizmet etmesi gerekmektedir (Bulutoğlu, 1981: 67'den aktaran Ekici, 2011: 3).

2.2. Vergi Reformunun Amaçları

Vergi reformunun amaçları kendi içerisinde mali amaçlar ve mali olmayan amaçlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.2.1. Vergi Reformunun Mali Amaçları

Vergi reformunun mali amaçları, vergi hasılatını artırmak, vergi kayıp ve kaçaklarını azaltmak, vergi oranlarında düzenleme yapmak, vergilerde sadeleştirmeye gitmek, vergi denetimini kolaylaştırmak, vergiye gönüllü uyumu artırmak ve vergi bilincini yükseltmektir. Yapılan vergi reformları neticesinde genel olarak vergi oranlarının revize edilmesi, böylece vergi hasılatında da birtakım değişiklikler getirmesi beklenmektedir. Örnek vermek gerekirse, belirli bir mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerde yapılacak oran indirimi neticesinde mal ve hizmetin fiyatı da düşeceğinden talebe bağlı satışların artmasından kaynaklanan vergi hasılatına olumlu etki etme durumu söz konusu olabilir. Zira vergilerde düşüşe muhatap olan mükelleflerde, vergi kayıp ve kaçaklarına daha az meyil etme ve vergiden kaçınma gibi uygulamaların daha olduğu neticeler söz konusu olabilmektedir. Ayrıca vergiye karşı tepkiler içerisinde literatürde "gelir etkisi[6]" denilen bir durumun yeniden ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir (Ekici, 2011: 6; Gencel ve Kuru, 2012: 40-41).

Gelir üzerinden alınacak vergilerde matrah dilimine isabet eden oranlarda azalmaya gidilerek mükelleflerde vergiye karşı tepkinin azalması sonucu, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı gibi uygulamalar da daha fazla azaltılabilir. Ayrıca bu sayede mükellefin vergiye gönüllü uyumu da teşvik edilebilir. Netice olarak bu durum vergi hasılatına da olumlu yansıyacaktır. Çünkü mükellefler vergiye gönüllü uyum sergilerlerse vergi ödeme istekleri daha fazla artacağından, zamanında ve tam olarak vergilerini vermeleri, vergi tahsilatının gecikme olmadan tamamlanması ile sonuçlanacaktır. Vergi kayıp ve kaçaklarının azaltılmasında tek başına vergi denetiminin etkinliğinin yetersiz olması, bahsedilen hususun önemini daha çok artıracaktır (Kumluca, 2003: 94'ten aktaran Taşkın, 2010: 72-73).

2.2.2. Vergi Reformunun Mali Olmayan Amaçları

Vergi reformunun mali olmayan amaçları, vergi sisteminin sade ve anlaşılır olması, vergi sisteminin ekonomik konjonktüre göre daha esnek bir yapı sergilemesi, vergilemede adalet ve gelir

[6] Vergilerde gelir etkisi, mükelleflerin ödedikleri vergiyi telafi edebilmek amacıyla ikinci bir işte çalışmasıdır. Bu durumda devlet hem birinci iş kazancından hem de ikinci iş kazancından vergi aldığından toplamda vergi hasılatı artmaktadır.

dağılımında adalet gibi politika uygulamalarını sağlamasıdır. Bir vergi sistemi eğer vergi yönetiminde etkinliği sağlamaya yönelikse, vergi sistemi, ekonomik kalkınma ve büyümeyi sağlamaya yönelik olarak kalkınma planlarına uyumlu bir yapı sergiliyorsa da yine vergi reformunun mali olmayan amaçlarından bazılarını yerine getirdiği söylenebilir. Aynı şekilde bir ülkede uygulanan vergi sistemi ekonomik istikrarı sağlamak adına fiyat istikrarsızlıkları karşısında kendini uyarlayabiliyor; ülkenin büyüme hedeflerine uyum sağlayarak, büyümenin vergi gelirleri ile paralellik arz edecek biçimde artıp azalmasına aracılık ediyorsa yine vergi reformunun mali olmayan amaçlarından bazılarını gerçekleştirdiği kabul edilebilir. Vergi reformunun mali olmayan amaçlarını, vergi planlaması ile birlikte de düşünmekte yarar vardır. Bir ülkedeki vergi planlaması ile vergi reformları uyumlu ise vergi planlaması daha etkin çalışır. Söz gelimi üzerine vergi konulan mal ve hizmetlerin daha çok üst gelir elde eden mükellefler tarafından tüketiliyor olması, mikro vergi planlamasına uygun hareket etmek anlamına gelmektedir. Yine vergi toplama maliyetleri olabildiğince düşük ve vergi gelirleri, vergi potansiyelinden en üst düzeyde yararlanmayı sağlayacak bir biçimde ise; ülkede uygulanan vergi mevzuatı, sıradan halkın rahat bir biçimde anlayacağı biçimde sadelik ve açıklık içeriyorsa vergi reformunun mali olmayan amaçlarından bazıları yerine getirilmiş demektir (Kükrer, 1999: 84-85; Ekici, 2011: 14-22).

3. TÜRKİYE'DE UYGULANAN VERGİ REFORMLARI VE UYGULAMA SONUÇLARI

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'de uygulanan dolaylı ve dolaysız vergi reformları genel hatları ile tanıtılacak, ardından harcama vergilerinden katma değer vergisi reformları özelinde uygulanan vergi reformları hakkında daha detaylı bilgiler verilecektir. Bölüm sonunda ise Türkiye'de katma değer vergi reformu uygulama sonuçları hakkında genel bir değerlendirme sunulacaktır.

3.1. Türkiye'de Uygulanan Vergi Reformları

Bu kısımda öncelikle dolaysız vergilere yönelik uygulanan vergi reformlarına değinilecek ardından dolaylı vergilere yönelik vergi reformları KDV özelinde değerlendirilecektir.

3.1.1. Dolaysız Vergilere Yönelik Vergi Reformları

Türkiye'de 2000 yılından günümüze gelir vergisi reformları incelendiğinde 2003 yılında getirilen ve mali milat uygulamasını rafa kaldırmış olan vergi barışı kanunu bu yıllara dair ilk vergi reformudur. Daha sonra 4842 sayılı kanun ile getirilen ve gelir vergisinde ekonomik büyümeyi teşvik amaçlı yatırımlar üzerinden alınan vergiler kapsamında, peşin verginin kaldırılması onun yerine %40'a kadar yatırım giderlerinin vergiden düşülmesine müsaade edildiği bir sisteme geçilmiştir. Bunun için yalnızca indirimden faydalanacak mükelleflerden teşvik belgesi almaları

zorunlu hale getirilmiştir. Kurumlar vergisinde ise dikkat çeken vergi reformları içerisinde geçici vergi uygulamasının işletmelerin bilançolarında meydana gelen gelirleri üzerinden %25 oranında geçici vergi alınması zorunlu hale getirilmiştir (Gerçek, 2011: 169-174).

3.1.2. Dolaylı Vergilere Yönelik Vergi Reformları

Türkiye'de dolaylı vergilerle ilgili en anlamlı reform 1985 yılında birçok harcama vergisinin yerine KDV'nin yürürlüğe girmesidir. O dönemde yürürlükte olan istihsal vergisi, nakliyat vergisi, PTT hizmetleri vergisi ve şeker istihsal vergisi gibi vergilerin tek kalemde KDV adı altında birleştirilmesi vergide sadeleştirme açısından çok büyük bir önem arz etmektedir. Bu değişikliğin sebepleri arasında;

- Yatırımların teşvik edilmesi
- Ekonomik istikrarın sağlanması
- İhracatın geliştirilmesi
- Sanayi üzerindeki gereksiz vergi yükünün azaltılması
- Vergi hasılatının artırılması
- Vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi sayılabilir (Edizdoğan ve diğerleri, 2007: 9'dan aktaran Koyuncu, 2020: 51).

Daha sonra KDV'nin Türk vergi sistemi içerisindeki payı artarak 1985 yılında vergi gelirleri içerisinde %24,82 olan payı, 2000'li yıllarda %30'lara çıkmıştır. 2000-2017 yılları arasında da ortalama %30'lar civarında gerçekleşmiştir. KDV'de vergi reformlarının genel amaçları ise vergilemede etkinlik, adalet ve basitliğin sağlanmasıdır. Fakat günümüzde gelinen noktada KDV'nin etkinlik ilkesini sağlamada kısmen etkili olduğu söylenebilirse de sadelik ve adaleti sağlamada aynı durumdan bahsetmek mümkün değildir. Harcama vergilerinin mali anesteziye uygun olması ve bazı ürünlerden alınan KDV'nin kişilerin gelirleri ile alınabilecek ürünler konusunda zıtlık teşkil etmesi (zorunlu mallardan yüksek, lüks mallardan düşük vergi) burada da bir vergi reformuna ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Güngör, 2017: 80-85).

Dolaylı vergilerle ilgili vergi reformlarını genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Adaletli bir vergi dağılımı için dolaylı vergilerin oranlarının azaltılması gerekmektedir (zorunlu tüketim mallarının doğru tespiti ve uygun vergilendirilmesi)
- Vergi mevzuatının sadeleştirilerek yenilenmesi
- KDV mevzuatında mükellefiyet, KDV iadesi, muafiyet ve istisnalar ile oranlar konusunda karmaşıklığın giderilmesi (Güngör, 2017: 80-85).

Türkiye'de yıllar itibariyle 1975-2000 yılları arasında standart ve daha düşük oranlı bir KDV sistemi benimsenmişken 2000-2010 yılları arasında OECD ülkelerinin üzerinde bir KDV oranı belirlenmiştir. KDV'de iki tür istisna yer almaktadır. Bunlar tam istisna ve kısmi istisna kavramlarıdır. Kısmi istisnada daha önce malın ya da hizmetin bünyesine giren KDV'nin indirim ya da iade yoluyla geri verilmesi söz konusudur. Tam istisnada ise tüketiciye ürün ulaşana kadar vergi oranı sıfıra inmektedir. Bu durum bazı ürünler açısından vergide adaletsiz uygulamaları gündeme getirmektedir. Bu yüzden çözüm olarak istisnalar (tam ve kısmi istisna) tek isimde birleştirilebilir. 2017 yılında gelir idaresi tarafından yayımlanan bir raporda 90 adet özelgenin KDV oranlarının ne şekilde uygulanacağı ile ilgili ifade edilmiştir. GTİP numaralı ürünlerin tesliminde KDV oranları konusunda halen bir tereddüt söz konusudur. Bunun giderilmesine de ihtiyaç vardır (Güngör, 2017: 80-85).

3.2. KDV Reformlarına İlişkin Türkiye'deki Son Gelişmeler (2019 – 2024)

2019 yılında Türkiye'yi etkisi altına alan COVİD 19 salgını olağanüstü bir dönem içermesi sebebiyle olağanüstü vergi politikalarına sahne olmuştur. Genellikle vergilerde birtakım indirimler, vergi beyanname ve tahsil ertelemeleri gibi uygulamalar gündeme gelmiştir. Ayrıca vergilerin oranlarında da birtakım değişikliklere gidilmiştir. Dijital dönüşümün eve kapanma ile beraber yoğun bir biçimde arttığı bu dönemde vergi uygulamalarında da buna benzer dönüşümler yaşanmıştır (Güneş ve Arslan, 2020: 230-245).

KDV düzenlemeleri ile ilgili Türkiye'de son yıllarda öne çıkan gelişmeler aşağıda özetlenmiştir (Ağırçelik, 2023: 59-60):

- **KDV Oranları:** Bazı sektörlerde (temel gıda vb.) KDV indirimleri devam ederken dijital hizmetlerde oran artışları gündemde yer almaktadır.
- **Dijital Dönüşüm:** Vergi dairesinin "Dijital Vergi Dairesi Müdürlüğü" uygulaması, KOBİ'lerin raporlama süreçlerini daha etkin bir şekilde denetlemesine imkân sağlamaktadır.

4. FİNANSAL RAPORLAMA KAVRAMI VE KDV REFORMLARININ FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİ

Bu kısımda finansal raporlama kavramı ve araçları ile finansal raporlama kalitesi hakkında genel bilgi verilerek KDV reformlarının finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkileri ele alınacaktır.

4.1. Finansal Raporlama Kavramı

Finansal raporlama, bir işletmeye ilişkin mali bilgilerin belirli formatlar dahilinde hazırlanarak ilgili kişi ya da kurumların kullanımına sunulması süreci olarak ifade edilebilmektedir.

Finansal raporlamanın amacı ise "*mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflara işletme hakkında o işletmeye kaynak sağlamaya ilişkin kararlar verirken faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamak*" şeklinde açıklanmıştır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, prg: 1.2). İşletmeler tarafından gerçekleştirilen finansal nitelikteki işlem ve olaylar, finansal raporlar aracılığıyla sunulurken muhasebe usul ve esaslarına uygun bir şekilde hazırlanması gerekir. Çünkü bir finansal bilginin faydalı olması ancak temel ve destekleyici niteliksel özelliklere sahip olması ile mümkün olacaktır. Bu kapsamda finansal bilgilerin ihtiyaca ve gerçeğe uygun sunum gibi temel özelliklerin yanı sıra karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir ve zamanında sunum gibi destekleyici özelliklere de sahip olması büyük önem arz etmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, prg: 2.4).

4.2. Finansal Raporlama Araçları

İşletmeler tarafından belirli bir dönemde gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin bilgiler, finansal tablolar aracılığıyla ilgili kişi ya da kurumlara sunulmaktadır. Finansal tablo, "*işletmenin finansal durumunun ve finansal performansının biçimlendirilmiş sunumu*" şeklinde tanımlanmaktadır (TMS 1, prg: 9). Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan ve muhasebe uygulamalarına yön veren 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine (MSUGT) göre bilanço ve gelir tablosu temel mali tablolar arasında sayılırken fon akım tablosu, nakit akım tablosu, kâr dağıtım tablosu, satışların maliyeti tablosu ve özkaynak değişim tablosu ise ek mali tablo olarak sınıflandırılmaktadır (1 Sıra No.lu MSUGT). Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarında (TMS/TFRS) ise 1 Sıra No.lu MSUGT'nin aksine finansal tablolar herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutulmayarak tüm tabloların eşit önem derecesine sahip olduğu ifade edilmektedir. Buna göre TMS/TFRS'lerde tam bir finansal tablolar setinde finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, özkaynak değişim tablosu, nakit akış tablosu ve dipnotlar yer almaktadır (TMS 1, prg: 10).

4.3. Finansal Raporlama Kalitesi

Finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgiler finansal tablolar aracılığıyla raporlanmaktadır. Raporlanan bilgilerin ilgili kişi ya da kurumlara fayda sağlayabilmesi ise finansal raporlama kalitesine uygun bir şekilde sunulması ile mümkün olmaktadır. Finansal raporlama kalitesi, farklı boyutları olan ve bu nedenle de iki farklı yaklaşım çerçevesinde tanımlanan bir kavramdır. Kullanıcı ihtiyaçlarına dayalı yaklaşım olan birinci yaklaşımda finansal bilgi kullanıcılarına fayda ön plana çıkarılırken yatırımcıları ve hissedarları korumaya dayalı

yaklaşım olan ikinci yaklaşımda ise işletme performansı ön plana çıkarılmaktadır (Önce ve Çavuş, 2019: 31). Birinci yaklaşımın taraftarlarına göre finansal raporlama kalitesi, finansal tablolarda sunulan bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun olması şeklinde tanımlanmaktadır (Gücenme Gençoğlu ve Ertan, 2012: 2). İkinci yaklaşımın taraftarlarından Penman (2002)'a göre ise finansal raporlama kalitesi, işletme hissedarlarının ve yatırımcılarının çıkarları ve bu çıkarların adaletli bir şekilde sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Karyağdı Güngör ve Koca, 2022: 153). İki farklı yaklaşıma göre yapılan tanımlar değerlendirildiğinde finansal raporlama kalitesinin temel unsurlarının hem finansal bilgi kullanıcıları için hem de yatırımcı ve hissedarlar için tarafsız, şeffaf ve eksiksiz bilgi sunumu olduğu ifade edilebilir.

4.4. Finansal Raporlama Kalitesine Etki Eden Faktörler ve KDV Reformlarının Finansal Raporlama Kalitesine Etkisi

Finansal bilgilerin kaliteli bir şekilde sunumuna etki eden işletme içi ve işletme dışı birçok faktör bulunmaktadır. İşletme dışı faktörler arasında yasal ve politik sistem, finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, vergi sistemi, kültürel ve ekonomik yapı, muhasebe mesleğinin altyapısı ve muhasebe mesleğine verilen önem yer alırken işletme içi faktörler arasında ise işletmenin büyüklüğü ve sermaye yapısı, sahiplik yapısı, denetim yapan firmaların yapısı, yabancı menkul kıymetler borsalarına kote olma ve işletmelerin kurumsal yapısı yer almaktadır (Gücenme Gençoğlu ve Ertan, 2012: 3-18). Finansal raporlama kalitesini etkileyen en önemli faktörlerden birisi olan vergi sistemi kapsamındaki unsurların başında KDV reformları gelmektedir. KDV reformlarının mali şeffaflık, saydamlık ve vergileme, sadelik ve açıklık ilkeleri kapsamında işletmelerin finansal raporlama kalitesine olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Türkiye'de son yıllarda KDV oranlarındaki değişiklikler, istisnalar ve elektronik fatura/fatura bloke sistemi gibi uygulamalar KOBİ'lerin finansal yapılarını ve dolayısıyla da finansal raporlarını doğrudan etkilemiştir. Bu etkilerin başında oran artışları ve indirimleri, elektronik fatura ve şeffaflık, KDV iadesi ve nakit akışı gelmektedir.

4.4.1. KDV Reformlarının Finansal Raporlama Kalitesi Üzerindeki Olumlu Etkileri

KDV reformlarının, KOBİ'lerin finansal raporlama üzerine sağladığı olumlu etkiler aşağıda temel hatlarıyla açıklanmıştır (Tayfur, 2019: 28-29; Dölen ve diğerleri, 2021: 151-166):

- **Kayıt Dışılığın Azalması:** KDV beyanları ile finansal raporlar arasındaki tutarlılık zorunluluğu, KOBİ'leri daha düzenli muhasebe kaydı tutmaya teşvik ederek kayıt dışı uygulamaların azalmasına ve finansal raporlamanın daha doğru yapılmasına katkı sağlamaktadır.

- **Teknoloji Adaptasyonu:** E-fatura, E-arşiv ve otomatik KDV hesaplama sistemleri gibi uygulamalar sayesinde muhasebe sisteminde standardizasyon sağlanır. Gerek mükelleflerin gerekse Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler (SMMM)'in teknolojik uygulamalara adaptasyonu ile birlikte şeffaflık artırılarak hataların azalmasına katkı sağlanır.
- **Vergi Denetimleri ve TFRS'lere Uyum:** Vergi uygulamalarının elektronik ortamlara aktarılması ile birlikte dijital takip sistemi daha etkin bir şekilde kullanılabilmektedir. Artan vergi denetimleri KOBİ'leri TMS/TFRS'lere, Büyük ve Orta Boy İşletmeleri İçin Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS)'na ve Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları (KÜMİ FRS)'na uyum konusunda disipline eder.

4.4.2. KDV Reformlarının Finansal Raporlama Kalitesi Üzerindeki Olumsuz Etkileri

KDV reformlarının, KOBİ'lerin finansal raporlama üzerine sağladığı olumsuz etkiler aşağıda temel hatlarıyla açıklanmıştır (Durak ve Gürel, 2014: 104'ten aktaran Çavuş, 2018: 30-31):

- **Maliyet Artışı:** KOBİ'ler, KDV reformları ile getirilen süreçlere uyum sağlamak amacıyla ilave desteklere (yazılım, danışmanlık vb.) ihtiyaç duyarken bu durum ilave maliyetlere katlanmasını gerektirmektedir. Katlanılan ilave maliyetler de KOBİ'lerin finansal durumunu ve dolayısıyla finansal raporlarını olumsuz etkileyebilir.
- **Karmaşıklık:** KDV mevzuatının sık değişmesi karmaşıklığa yol açarak özellikle küçük KOBİ'lerin hatalı beyanname vermelerine ve dolayısıyla finansal raporların hatalı düzenlenmesine neden olmaktadır.
- **Nakit Akışı Baskısı:** KOBİ'ler tarafından tahsil edilen KDV yükümlülüklerinin erken ödenmesine neden olan düzenlemeler, KOBİ'lerin finansal raporlama kalitesini olumsuz etkilemektedir.
- **KDV Oranlarındaki Artışlar:** KDV oranlarında yaşanan artışlar, verginin daha fazla tahsil edilmesini ve ödenmesini gerektirmektedir. İşletmelerin satın aldığı mal ya da hizmetlere ilişkin KDV oranlarının artışı, vergi yükümlülüklerinin ve maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Bu durum KOBİ'lerin brüt kâr marjında azalışa neden olarak finansal raporlamayı etkilemektedir.
- **KDV İade İşlemleri:** Özellikle ihracat yapan KOBİ'lerin KDV iade süreçlerinin gecikmesi, işletmelerin nakit dengesini bozarken finansal raporların likidite göstergelerini olumsuz etkilemektedir.

- **KDV İstisnaları:** Yapılan düzenlemeler ile KDV istisnasından yararlanan sektörlerin KDV istisnalarının kaldırılması, ilgili sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin maliyetlerini artırırken kârlılık düzeylerini azaltmaktadır.

4.4.3. KDV Reformlarının Olumsuz Etkilerini Azaltmaya Yönelik Öneriler

KDV reformlarının, KOBİ'lerin finansal raporlama üzerine sağladığı olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik öneriler aşağıda temel hatlarıyla açıklanmıştır.

- **Teknoloji Yatırımı:** KOBİ'ler için geliştirilecek otomatik muhasebe yazılımları ve e-fatura sistemleri raporlama süreçlerini kolaylaştırarak finansal raporlama kalitesi artırılabilir.
- **Vergi Planlaması:** KDV istisna ve indirimleri daha planlı bir şekilde yapılarak yapılan değişikliklerden hem KOBİ yetkililerinin hem de SMMM'lerin daha sağlıklı bir şekilde bilgilendirilmesi finansal raporlama sürecini olumlu etkileyebilir.
- **Denetim ve Eğitim Faaliyetleri:** KOBİ yetkililerinin ve KOBİ'lerin danışmanlık hizmeti aldığı SMMM'lerin düzenli denetime tabi tutulması ve belirli zamanlarda eğitim kapsamına alınması finansal raporlama kalitesini artırabilir.

4.5. KDV Reformlarının Finansal Raporlama Üzerine Etkisi: Örnek Uygulama

Çalışmanın bu kısmında KDV reformlarının finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkileri örnek bir olay çerçevesinde incelenmiştir.

KDV Reformu Öncesi: KDV reformu öncesinde düzenlemelerin karmaşık bir yapıda olduğu ve KDV oranının %8 olarak uygulandığı varsayılmıştır.

- Brüt Satış Tutarı: 200.000 TL
- Uygulanan KDV Oranı: %8
- Hesaplanan KDV: 200.000 x 0,08 = **16.000 TL**
- Net Satış Geliri (KDV hariç): 200.000 TL
- Tahsilat Tutarı (KDV dahil): 216.000 TL
- KDV Alacağı (Geç iadeden dolayı 2 ay sonra tahsil edilecek): 16.000 TL
- Nakit Akışı: **200.000 TL** (KDV kısmı bloke şeklinde 2 ay beklemede)

KDV Reformu Sonrası: KDV reformu sonrasında sadeleştirilmiş bir sistemin oluşturulduğu, KDV oranının %10 olarak sabitlendiği ve hızlı iade sisteminin gerçekleştirildiği varsayılmıştır.

- Brüt Satış Tutarı: 200.000 TL
- Uygulanan KDV Oranı: %10
- Hesaplanan KDV: 200.000 x 0,10 = **20.000 TL**

- Net Satış Geliri (KDV hariç): 200.000 TL
- Tahsilat Tutarı (KDV dahil): 220.000 TL
- KDV Alacağı (e-fatura sistemiyle 10 gün içinde iade): 20.000 TL
- Nakit Akışı: **220.000 TL** (Tam tahsilat + hızlı KDV iadesi)

KDV reformunun öncesindeki durum ile sonrasındaki durumun finansal raporlama üzerinde ortaya çıkardığı etkiler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. KDV Reformlarının Finansal Raporlama Üzerindeki Etkisi

	KDV Reformu Öncesi	**KDV Reformu Sonrası**	**KDV Reformunun Etkisi**
Net Satış Geliri	200.000 TL	200.000 TL	Değişmez
KDV Alacağı	16.000 TL (Bloke)	20.000 TL (Hızlı Tahsilat)	Olumlu
Dönemsel Nakit Akışı	200.000 TL	220.000 TL	Olumlu
Nakit / Banka Hesabı	200.000 TL	220.000 TL	Olumlu
Mali Tabloların Doğruluğu	Gerçekleşme Süresi ve Veri Kalitesi Düşük	Gerçekleşme Süresi ve Veri Kalitesi Yüksek	Olumlu
KDV Sürecinin Takibi	Karmaşık Bir Süreç	Sade Bir Süreç	Olumlu

Kaynak: Örnek uygulamada yer alan bilgilerden faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1'de yer alan bilgiler incelendiğinde KDV reformunun süreci sadeleştirmesi ve hızlandırması nedeniyle KOBİ'lerin KDV alacaklarında, dönemsel nakit akışlarında, nakit ya da banka hesaplarında, mali tabloların doğruluğunda ve KDV sürecinin takibinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

KDV vergi reformlarının Finansal tablolar üzerinde hem olumlu etkileri hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Genel bir değerlendirme yapıldığında KDV vergi reformlarından verginin oranlarına yönelik sadeleştirmeler ile KDV mevzuatının sadeleştirilmesine yönelik reformlar, kayıt dışılığı önlemeye yönelik vergi indirimleri, Finansal raporlama kalitesinin daha şeffaf ve güvenilir hale getireceği için olumlu karşılanırken; KDV iadelerinde olduğu gibi sürekli mevzuat değişikliği ve uygulamadaki değişikliklerden kaynaklı iade süreçlerinin gecikmesi, işletmelerin finansal

likidite düzeyleri hakkında sağlıklı bilgiler oluşmasını önlemekte ve işletme hakkında daha az güvenilir bilgiler elde edilmesine ve adaptasyon sorunlarına bağlı bir takım maliyetlere katlanmalarına sebep olmaktadır.

Çalışmanın uygulama kısmında örnek bir vergi reformunun finansal raporlamaya olan etkilerine yer verilmiştir. Vergi reformuyla birlikte KDV ile ilgili oran artırılmış, daha sade hale getirilmiş ve iade süreci hızlandırılmıştır. Uygulanan KDV reformu neticesinde reform öncesine göre net satış gelirleri değişmezken KDV alacağı, dönemsel nakit akışı, nakit/banka hesabındaki hareketlilik, mali tablonun doğruluğu ve KDV süreçlerinde olumlu etkiler ortaya çıkmıştır.

İşletmelerin daha şeffaf ve hesap verebilir bir finansal tablo hazırlaması için mutlaka vergi reformları ile uyumlu hareket etmeleri gerekmektedir. İyi bir vergi sistemi adalete, etkinliğe ve sadeliğe yönelik olmalı ve mükelleflerin vergiye gönüllü uyumlarını artırıcı olmalıdır. Aksi takdirde vatandaşların vergiden kaçınma, vergi kaçırma gibi eğilimleri sıklaştırmasına bu durum da muhasebe kayıtlarına yansıyarak ortaya çıkan finansal raporların gerçeği yansıtmamasına sebep olmaktadır.

Vergi politika uygulayıcılar bu durumu dikkate alarak hareket ettiklerinde uygulanan vergi politikaları ile vatandaş arasında uyum sağlanmış olacağından daha sağlıklı ve zamanında politika neticeleri almak ve vergi denetiminin etkinliğine de olumlu yansımaları olacaktır.

KAYNAKÇA

Ağırçelik, A. S. (2023). Katma değer vergisi'nin uyumlaştırılması: Avrupa Birliği ve Türkiye. Uludağ Üniversitesi S.B.E., Maliye A.B.D. Y.lisans Tezi

Bulutoğlu,K..(1981).Siyasal Süreçte Vergi Reformu", Vergi Reformları: Vergi Reformları Kongresi Genel Tebliğ ve Yorumları- Kenan Bulutoğlu"nun Sunumu, 21-23 Ocak 1981, İstanbul: İstanbul Ticari ve İktisadi İlimler Akademisi Ekonomi Fakültesi Kamu Maliyesi Enstitüsü Yayın No:3,1981,s.67.

Çavuş, G. (2018). Finansal raporlama kalitesini etkileyen faktörler ve finansal raporların kalitesinin ölçümüne ilişkin yaklaşımlar: BIST imalat sektöründe bir uygulama (Master's thesis, Anadolu University (Turkey)).

Dölen, T., Yanık, S. S. ve Ayanoğlu, Y. (2021). Covid-19'un ara dönem finansal raporlama üzerindeki etkileri: Havacılık ve ilaç sektörü üzerine bir araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 149-168.

Durak, M. G. (2010). Türkiye'de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na geçişin tahakkukların güvenilirliği ve kazançların süreğenliği üzerindeki etkileri: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İmkb) uygulamaları, Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Edizdoğan, N., Özker, N., Ferhatoğlu, E., Ekici, S. B ve Sena, M.Türk Vergi Sistemi, 3. bs., Bursa, Ekin Yayınevi, 2007.

Ekici, D. (2011). Türk vergi sisteminde vergi reformları (Master's thesis, Marmara Universitesi (Turkey)).

Gencel, U., ve Kuru, E. (2012). Vergi kültürü ve vergi politikaları etkileşimi: Türkiye değerlendirmesi. Yönetim Bilimleri Dergisi, 10(20), 29-60.

Gerçek, A. (2011). Ücretlerin Vergilendirilmesi ve 6009 Sayılı Kanun'la Bu Konuda yapılan Düzenlemenin Değerlendirilmesi.

Gücenme Gençoğlu, Ü., & Ertan, Y. (2012). Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Türkiye'deki Durum. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (53), 1-24.

Girgin, A. U. ve Güneş, H. (2024). Bölüm 4, Küresel Vergi Rekabetinden Ticaret ve Vergi Savaşlarına, içinde Uluslararasi Ticarette Gücel Sorunlar (ed.Kamacı,A., Güneş,H.), 47-61.

Güneş, H. ve Arslan, A. (2021). Olağanüstü Dönemlerde Türkiye'de Sıçrama Tezinin Geçerliliği: Ekonometrik Bir Analiz. Ssd Journal, 6(23), 230-245.

Güngör, G. (2017). Türk Vergi Sisteminde Katma Değer Vergisinin Tarihi, Vergi Gelirleri İçerisindeki Yeri ve Reform İhtiyacı. *Vergi Raporu*, (219), 75-87.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü). Erişim: https://www.kgk.gov.tr, Erişim Tarihi: 28.04.2025.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Başkanlığı (KGK). TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı. Erişim: https://www.kgk.gov.tr, Erişim Tarihi: 28.04.2025.

Karyağdı Güngör, N. ve Koca, N. (2022). Bağımsız Denetim Kalitesi Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkiler Mi? Yapılan Çalışmalar Açısından Bir Değerlendirme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 147-164. Doi: 10.54831/vanyyuiibfd.1155675.

Kumluca, İ.(2003). Vergiye Gönüllü Uyumu Etkileyen Faktörler, *Vergi Sorunları*, 180.91-97.

Kükrer, S. (1999). Türkiye'de Siyasal Süreçte Vergi Reformuna Genel Bir Bakış. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (2).

Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği. (1992). Tebliğ Sıra No: 1, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 21447 (M), Erişim adresi: http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21447_1.pdf, Erişim tarihi: 29.04.2025.

Önce, S., & Çavuş, G. (2019). Finansal Raporlama Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Finansal Raporların Kalitesinin Ölçümüne İlişkin Yaklaşımlar. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 30-51.

Taşkın, Y. (2012). Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşi Mükellef Tepkileri. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, (54), 67-90.

Tayfur, İ. (2019). Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi ve Kayıt Dışı Ekonomiyi Etkileyen Faktörler (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Issued: 25.05.2025
ISBN: ‘978-625-378-236-8’